

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПСИХОЛОГІЯ

**Методичні рекомендації до практичних занять, самостійної
роботи та написання контрольних робіт для студентів
механіко-технологічних напрямів підготовки,
заочної форми навчання**

Затверджено
на засіданні кафедри
філософії та соціально-
гуманітарних дисциплін
протокол № 3
від 28.10.2015 р.

Психологія. Методичні рекомендації до практичних занять, самостійної роботи та написання контрольних робіт для студентів механіко-технологічних напрямів підготовки, заочної форми навчання / Укладач Колеватов О.О. – Чернігів: ЧНТУ, 2015. – 26 с.

Укладач: Колеватов Олексій Олександрович, кандидат історичних наук,
доцент

Відповідальний за випуск: Крук О.І., завідувач кафедри філософії та
соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат
історичних наук, доцент

Рецензент: Легецька Лідія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент
кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін
Чернігівського національного технологічного університету

Вступ

Значення дисципліни «Психологія» у підготовці сучасних фахівців пояснюється її місцем в системі людських знань і людського буття. Згідно з класифікацією наук психологія посідає значне місце серед дисциплін гуманітарних та негуманітарних наук. Актуальність цієї дисципліни полягає у тому, що психологічні знання потрібні для більш глибокого розуміння себе й навколишніх, загального й різного в людях. Ці знання необхідні для самореалізації й самовдосконалення, для того, щоб пристосуватися до життєвих обставин. Без саморозвитку людина не в змозі відповідати на виклики сучасності. Знання психології сприяють підвищенню ефективності трудової діяльності людини, реалізації його особистісного потенціалу. Вони дозволяють налагодити стосунки в колективі, оптимізувати взаємодію між людиною і технікою.

Актуальність психологічних знань обумовлена ще й тим, що саме психологія розкриває сутність індивідуальної та групової поведінки, всю своєрідність внутрішнього миру людини, природу його здатностей, потреб, полегшує болісний процес повсякденного вибору й одночасно пошуку сенсу життя, що ніколи не припиняється. Знання про психіку людини, закономірностях і механізмах психічних явищ, так чи інакше використовуються в різних видах нашої повсякденної життєдіяльності.

У методичних рекомендаціях визначена тематика практичних занять з методичними рекомендаціями, теми контрольних робіт, а також подані ключові слова, поняття і терміни, питання для дискусії і завдання для самостійної роботи, вказана література методична і для поглибленого вивчення теми. Залік є підсумковою формою контролю знань студентів.

Методичні рекомендації відповідають змісту робочої програми з дисципліни «Психологія» та призначені для застосування в навчальному процесі студентами заочної форми навчання.

1. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.1 Психологія як наука. Психіка і свідомість

Історія розвитку психології як науки. Період формування психологічного знання у межах інших наукових дисциплін. Розвиток уявлень про душу, психіку і поведінку. Психологія як самостійна наука (60-і роки ХІХ ст.). Предмет і методи сучасної психології. Місце психології у системі наукових знань. Основні напрями наукової психології ХХ ст.: біхевіоризм, психоаналіз, когнітивна психологія, гуманістична психологія та ін. Тенденції та перспективи розвитку психології у ХХІ ст. Сутність психіки. Мозок та його функції. Домінуюча півкуля та специфіка активності людини. Структура і функції психіки. Психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Свідомість та неусвідомлюване в психіці, їх характеристика. Залежність психічного функціонування людини від об'єктивних умов її проживання.

Тема 1.2 Психологія пізнавальних та емоційно-вольових процесів

Психологічні особливості процесів відчуття та сприйняття. Види відчуттів. Властивості та закономірності відчуттів. Сприйняття: сутність, особливості, види. Проблема уваги в психології. Види уваги. Фактори, що визначають ефективність уваги. Уява та її роль в життєдіяльності людини. Види та розвиток уяви. Мислення, його природа, основні форми, види та індивідуальні характеристики. Індивідуальні особливості інтелекту. Коефіцієнт інтелекту (IQ). Розвиток інтелекту. Загальне уявлення про пам'ять. Процеси та види пам'яті. Розвиток пам'яті. Визначення поняття емоції. Види емоції. Керування емоціями. Поняття стресу і фрустрації в психології. Правила запобігання стресу. Почуття. Волові якості особистості

Тема 1.3 Психологія професійної діяльності

Психологічне значення діяльності для людини. Психологічна готовність до діяльності. Особливості мотивації у досягненні успіху та уникненні невдач. Механізм творчого процесу. Психологічні механізми адаптації у професійній діяльності. Психологічні причини та наслідки безробіття. Особистісні якості і професійні здібності сучасного спеціаліста. Психологічні основи формування іміджу ділової людини. Утвердження гармонії між внутрішнім і зовнішнім образом.

Тема 1.4 Психологія індивідуальних відмінностей особистості

Погляди вчених на індивідуальні відмінності особистості. Дослідження чотирьох типів нервової системи І.П.Павловим. Типи темпераменту та їх характеристика. Темперамент і розвиток індивідуального стилю діяльності. Риси характеру. Типологія характерів. Взаємозв'язок характеру і темпераменту. Формування характеру. Психологічний механізм здібностей. Природа людських здібностей. Проблема виміру здібностей. Задатки. Талант. Геніальність. Розвиток здібностей. Вивчення індивідуальних особливостей. Основні вікові етапи та психологічні кризи за Е.Еріксоном. Я-концепція як

соціально-психологічний феномен. Вплив «Я-концепції» на життєдіяльність, поведінку особистості. Психологічна сутність самосвідомості особистості. Самооцінка особистості.

Тема 1.5 Психологія міжособистісних відносин і спілкування

Міжособистісні відносини як предмет психологічного дослідження. Міжособистісне сприйняття та розуміння. Привабливість. Неприязнь. Агресія. Поняття психологічної маніпуляції – сутність, способи протидії. Спілкування – основа міжособистісних відносин. Поняття спілкування в психології. Спілкування як форма вияву активності особистості. Види, функції спілкування. Спілкування як комунікація. Вербальна та невербальна системи комунікації, їх взаємозв'язок. Спілкування як сприйняття людьми один одного. Перше враження, його механізм та помилки. Ідентифікація та рефлексія, їх сутність. Бар'єри у спілкуванні. Психологічні прийоми впливу у процесі спілкування. Психологічні правила ефективного спілкування.

Тема 1.6 Психологія малої групи

Поняття малої групи в соціальній психології. Види малої групи. Формування групи та її динаміка. Формальна і неформальна структура малої групи. Ознаки лідерства. Функції лідерства. Види лідерства. Психологія міжгрупової взаємодії. Сучасні підходи до аналізу та оцінка конфліктів у групі. Особливості студентської малої групи. Стили поведінки в конфліктних ситуаціях. Соціально-психологічний клімат групи, колективу, його складові частини та значення. Формування сприятливого клімату в групі. Роль і значення сім'ї в житті суспільства, людини. Місце жінки та чоловіка в родині. Особливості молодіжної студентської сім'ї. Взаємовідносини у родині як психологічна проблема. Типи взаємовідносин. Відповідальність батьків та дітей за свої дії, виховання дітей.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Психологія як наука. Психіка і свідомість

План

1. Історія розвитку психології як науки.
2. Структура і методи сучасної психології.
3. Основні напрямки розвитку психології у ХХ ст.
4. Психіка та її структура.
5. Свідомість особистості.

Основні поняття теми: психологія, психіка, душа, метод, спостереження, експеримент, тест, бесіда, анкетування, інтерв'ю, соціометрія, психоаналіз, психічні стани, психічні процеси, психічні властивості, свідомість, несвідоме підсвідоме.

Тема для дискусії

Чи можна скласти уявлення про людину, виходячи лише з її власних характеристик про себе?

Запитання для самоконтролю

1. Які періоди й етапи виділяються в історії психології? Який етап у розвитку психології можна вважати суто науковим?
2. Що є предметом психології?
3. На які запитання сучасного людського життя допомагає знайти відповідь психологія?
4. З'ясуйте місце психології в системі наук? Які головні завдання розв'язує сучасна психологія?
5. Сформулюйте завдання і напрямки досліджень інженерної психології?
6. Який зв'язок інженерної психології з іншими науками?
7. Які методи належать до групи додаткових? Чому метод тестів не став основним у психологічних дослідженнях?
8. Які наукові напрямки є провідними в психології ХХ – ХХІ ст.? У чому їх специфіка?
9. Які галузі психологічної науки найбільше пов'язані з Вашою майбутньою професією?
10. У чому відмінність психіки людини від психіки тварин?
11. Як пов'язаний розвиток психіки з середовищем та умовами життя?
12. Які ознаки людської свідомості? Якими є умови розвитку людської свідомості?

Рекомендована література до теми

1. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. / М.Й.Варій, В.Л.Ортинський. 2-е вид. – К.: Центр учбов. літератури, 2009. – 376 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rushares.org/f/702843>
2. Дубравська Д.М. Основи психології. Навч. посіб. – Львів: Світ, 2001. – 280 с. – С. 48-60.
3. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с. – С. 76-100, 266-290.
4. Ложкін Г.В. Психологія: терміни, поняття, визначення: Словник-довідник – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 188 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця: «Нова Книга», 2004. – 704 с. – С. 79-96, 401-424.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Вид 3-е, перероб. та допов. – К.: Центр учбов. літератури, 2008. – 272 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dfiles.ru/files/tog5osd7k>
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 490 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://knigi.tr200.net/v.php?id=3223928>
8. Основи психології: Навч. посіб. Для студентів вищих навчальних закладів / А.І.Веракіс, Ю.І.Завалевський, К.М.Левківський. – Х.–К.: Тов. «Р.И.Ф.», 2005. – 416 с. – С. 21-34, 88-96.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник – К.: Кондор, 2009. – 576 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/psihologiya/zagalna_psihologiya_-_pavelkiv_rv
10. Психологический словарь [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.syntone.ru/library/psychology_dict.php
11. Психологія: Навч. посіб. / О.В.Винославська, О.А.Бреусенко-Кузнєцов, В.Л.Злишков та ін.; За наук. ред. О.В.Винославської. – К.: ІНК ОС, 2005. – 352 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/zmist.htm
12. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya_-_trofimov_yul
13. Психологія здоров'я людини / Ложкін Г.В., Коцан І.Я., Мушкевич М.І., ред. І.Я.Коцана. – Луцьк: Волин. нац. ун-т, 2011. – 352 с.
14. Роменець В.А. Манюха І.П. Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер 2008. – 508 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/rubin/
16. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Центр учбов. літератури, 2012. – 296 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Zagalna_Psihologiya_Sergienkova2011.pdf
17. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с. – С. 20-28, 58-70.

18. Столяренко Л.Д. Психологія: Учебник. – СПб.: Лидер, 2004. – 592 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dedovkgu.narod.ru/bib/stoljarenko1.htm#_top
19. Трофімов Ю.Л. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya - trofimov_yul
20. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 264 с. – С. 1-25. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/11510225/psihologiya/inzhenerna_psihologiya - trofimov_yul

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Готуючись до першого питання зверніть увагу на те, що психологія є одночасно і молодою, і однією з найдавніших наук. Проаналізуйте етапи становлення психології як науки (погляди Платона, Аристотеля, мислителів Середньовіччя та Нового часу). Спробуйте відповісти на запитання, чому психологія стає наукою лише у другій половині XIX ст. Охарактеризуйте розвиток психології XX ст. та проаналізуйте сучасний стан психологічної науки в Україні.

Під час вивчення наступного питання зверніть увагу на те, що психологія має певну внутрішню структуру, основними елементами якої є:

- теоретична психологія (загальна психологія, історія психології, експериментальна, генетична, вікова, соціальна, порівняльна, диференціальна психологія, психологія особистості, психофізіологія);
- науково-прикладна психологія (психологія праці, інженерна, авіаційна, медична, військова, юридична, економічна, педагогічна психологія, психологія управління та менеджменту, психологія торгівлі тощо);
- практична психологія.

Важливими інструментами пізнання психологічних явищ, процесів і властивостей є методи психологічних досліджень. Методи, які використовує психологія, можна поділити на дві групи – основні та допоміжні. Розкрийте сутність цих методів:

- основні методи (спостереження та експеримент);
- допоміжні методи (тест, бесіда, інтерв'ю, анкетування, соціометрія, аналіз продуктів діяльності).

При вивченні третього питання треба мати на увазі, що на ранніх етапах психологія розвивалася як описова наука, в якій основним методом здобування знань про психіку людини було самоспостереження. Спроба подолати цю ситуацію з різних концептуальних позицій зумовила формування кількох принципово відмінних напрямів у психології. Спробуйте проаналізувати основні напрямки психології у XX ст.:

- гештальтпсихологія (засновники В.Келер, К.Левін, К.Коффка);
- аналітична психологія (засновник К.Юнг);
- когнітивна психологія (засновники У.Найссер, Г.Саймон);
- генетична психологія (засновник Ж.Піаже);
- гуманістична психологія (засновники Г.Олпорт, К.Роджерс, А.Маслоу);

- біхевіоризм (засновники Дж. Уотсон, Е. Торндайк);
- психоаналіз (засновник З. Фрейд);
- діяльнісний підхід (засновники Л. Виготський, С. Рубінштейн, Г. Костюк).

Готуючись до четвертого питання зверніть увагу на те, що психіка людини – це суб'єктивне відображення об'єктивної дійсності в ідеальних образах, на основі яких відбувається регуляція взаємодії людини з середовищем. Спробуйте відповісти на запитання, чому психіка людини – це суб'єктивне відображення об'єктивної дійсності. Охарактеризуйте основні структурні елементи психіки людини: психічні стани, психічні процеси та психічні властивості.

При вивченні останнього питання треба мати на увазі, що людина здавна замислювалася над тим, як працює її свідомість, чим вона відрізняється від інших людей, котрі живуть поруч, як вона сприймає довкілля і водночас усвідомлює його. Свідомість – це вища інтегрована форма психіки, яка складається під впливом суспільно-історичних умов у трудовій діяльності людини та її спілкування за допомогою мови з іншими людьми. Завдяки свідомості людина пристосовується до навколишнього світу. Як Ви вважаєте, яка роль праці і мови у розвитку людської свідомості? Проаналізуйте рівні свідомості: несвідоме, підсвідоме і надсвідоме.

Тема 2. Психологія пізнавальних та емоційно-вольових процесів

План

1. Відчуття і сприймання.
2. Увага та уява.
3. Мислення та пам'ять.
4. Емоції і почуття.
5. Воля та вольові якості людини.

Основні поняття теми: відчуття, пороги чутливості, синестезія, сенсibilізація, адаптація, сприймання, апперцепція, ілюзія, увага, уява, мрія, мислення, інтелект, коефіцієнт IQ, пам'ять, емоції, стрес, афект, фрустрація, пристрасть, настрої, почуття, любов, щастя, воля.

Теми для дискусії

1. Що ви скажете з приводу думки: «Кожна особистість має можливість навчитися контролювати відчуття болю?»
2. Подискутуйте з даного приводу: фантазія краще розвинена у дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях. Чим це можна пояснити?
3. Подискутуйте з приводу латинського прислів'я: «Повторення – матір навчання».
4. Як ви вважаєте, чому людина в горі відчуває себе легше, коли виплачеться?

Запитання до самоконтролю

1. Якими є головні властивості відчуттів?

2. Чим відрізняється сприймання від відчуття?
3. Що таке ілюзія у сприйманні та який її механізм?
4. Чим зумовлена вибірковість людської уваги?
5. Як пов'язані між собою увага і діяльність людини?
6. Від чого залежить багатство створюваних людиною образів уяви?
7. Чому мислення має суспільну природу?
8. Що таке інтелект і що визначає розвиток інтелекту?
9. Як відбувається розвиток і формування пам'яті?
10. Яка відмінність між емоціями та почуттями?
11. Назвіть основні вольові якості особистості?
12. Чому в однакових умовах виховання в сім'ї у дітей нерідко розвиваються різні вольові якості?

Рекомендована література до теми

1. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. / М.Й.Варій, В.Л.Ортинський. 2-е вид. – К.: Центр учбов. літератури, 2009. – 376 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rushares.org/f/702843>
2. Дубравська Д.М. Основи психології. Навч. посіб. – Львів: Світ, 2001. – 280 с. – С. 76-168.
3. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с. – С. 101-265.
4. Ложкін Г.В. Психологія: терміни, поняття, визначення: Словник-довідник – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 188 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця: «Нова Книга», 2004. – 704 с. – С. 253-363.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Вид 3-е, перероб. та допов. – К.: Центр учбов. літератури, 2008. – 272 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dfiles.ru/files/tog5osd7k>
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 490 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://knigi.tr200.net/v.php?id=3223928>
8. Основи психології: Навч. посіб. Для студентів вищих навчальних закладів / А.І.Веракіс, Ю.І.Завалевський, К.М.Левківський. – Х.-К.: Тов. «Р.И.Ф.», 2005. – 416 с. – С. 34-51, 67-80.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник – К.: Кондор, 2009. – 576 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/psihologiya/zagalna_psihologiya_-_pavelkiv_rv
10. Психологический словарь [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.syntone.ru/library/psychology_dict.php
11. Психологія: Навч. посіб. / О.В.Винославська, О.А.Бреусенко-Кузнецов, В.Л.Злишков та ін.; За наук. ред. О.В.Винославської. – К.: ІНКОС, 2005. – 352 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/zmist.htm

12. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya - trofimov_yul
13. Психологія здоров'я людини / Ложкін Г.В., Коцан І.Я., Мушкевич М.І., ред. І.Я.Коцана. – Луцьк: Волин. нац. ун-т, 2011. – 352 с.
14. Роменець В.А. Манюха І.П. Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер 2008. – 508 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/rubin/
16. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Центр учбов. літератури, 2012. – 296 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Zagalna_Psychologiya_Sergienkova2011.pdf
17. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основы психологии і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с. – С. 109-193.
18. Столяренко Л.Д. Психологія: Учебник. – СПб.: Лидер, 2004. – 592 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dedovkgu.narod.ru/bib/stoljarenko1.htm#_top
19. Трофімов Ю.Л. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya - trofimov_yul
20. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 264 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/11510225/psihologiya/inzhenerna_psihologiya - trofimov_yul

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Психічні процеси є базовою основою психіки, а пізнавальні процеси формують її інформаційну основу.

При вивченні першого питання треба мати на увазі, що через відчуття здійснюється безпосередній зв'язок свідомості із зовнішнім світом. Вони є первинною формою відображення об'єктивної дійсності в мозку людини. Новонароджена дитина в перші тижні життя реагує лише на окремі якості предметів. Це свідчить про те, що відчуття є вихідною формою розвитку пізнавальної діяльності. Спробуйте проаналізувати різні види відчуттів (зорові, слухові, нюхові, смакові, дотикові, температурні, больові, кінестезичні, статичні, органічні, вібраційні тощо). Дайте відповідь на запитання, чим відрізняються адекватні і неадекватні відчуття. Охарактеризуйте основні властивості (якість, інтенсивність, тривалість і просторова локалізація) і закономірності (пороги чутливості, адаптація, взаємодія, сенсibilізація, контраст, синестезія) відчуттів.

Людина пізнає навколишній світ не лише за допомогою відчуттів, які дають знання про окремі властивості предметів і явищ об'єктивної дійсності, а й сприймання, яке дає цілісний образ предмета або явища. Сприймання –

відображення у свідомості людини предметів і явищ об'єктивної дійсності за їх безпосередньої дії на органи чуття. Разом з відчуттям сприймання є джерелом усіх знань про довкілля. Спробуйте проаналізувати загальні особливості сприймання (предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, вибірковість, апперцепція, ілюзія).

Сприймання можна класифікувати за різними ознаками. Якщо за критерій класифікації взяти провідний тип аналізатора, то виділяють зорові, слухові, нюхові, смакові, кінестетичні й дотикові сприймання. Класифікують сприймання і залежно від форми існування матерії: простору, часу і руху. Тоді розглядають сприймання простору, сприймання часу і сприймання руху. Охарактеризуйте ці види сприймання.

Готуючись до другого питання зверніть увагу на те, що відображаючи дійсність, людина завжди спрямовує свою психічну діяльність на ті предмети і явища, які для неї мають життєве значення, відповідають її потребам. Цю вибірковість психічної діяльності пов'язують із такою властивістю психіки, як увага. На відміну від певних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, мислення) увага не має свого змісту. Вона виявляється у всіх пізнавальних процесах, характеризуючи динаміку їх перебігу. Проаналізуйте найважливіші функції уваги. Увагу поділяють на мимовільну, довільну і післядовільну. Такий поділ на види здійснюється на основі критеріїв наявності чи відсутності свідомої мети, вольового зусилля та інтересу до діяльності. Спробуйте охарактеризувати види уваги. Увага є складною функціональною структурою, утвореною взаємозв'язками її структурних особливостей (стійкість, концентрація, коливання, розподіл, переключення і обсяг уваги). Проаналізуйте основні структурні особливості уваги.

Взаємодіючи з навколишнім світом, людина не тільки сприймає, запам'ятовує і осмислює його, а й створює образи того, з чим вона безпосередньо не зустрічалася. Ці образи можуть відображати події, факти, явища, свідком яких вона не була. Нерідко в житті доводиться створювати образи таких об'єктів, яких ще не існує в дійсності. Такий процес називають уявою або фантазією. Спробуйте визначити основні функції уяви. Залежно від способу створення нових образів уяву поділяють на пасивну (залежно від участі волі в діяльності пасивної уяви її поділяють на мимовільну і довільну) і активну (залежно від характеру діяльності людини її поділяють на репродуктивну і творчу). Охарактеризуйте види уяви. Творення образів уяви відбувається різними способами, прийомами: аглютинація, гіперболізація, літота, загострення, схематизація, типізація. Спробуйте їх розкрити.

Під час підготовки до наступного питання Вам слід мати на увазі, що у процесі мислення, спираючись на дані відчуттів і сприймань, людина виходить за межі чуттєвого пізнання. Отже, мислення розпочинається там, де чуттєве відображення є недостатнім. Тому воно є вищою формою пізнавальної діяльності людини. Мислення людини тісно пов'язане з мовою. Мова є носієм пізнаного й водночас знаряддям пізнання нового. Спробуйте проаналізувати форми (поняття, судження і умовиводи) та операції мислення (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування й узагальнення).

Залежно від характеру і змісту задачі, яку розв'язує людина, конкретні процеси мислення мають багато відмітних властивостей. Тому в психології існує кілька принципово різних підходів до класифікації цього процесу. Проаналізуйте основні види мислення: за формою відображення дійсності; за рівнем узагальнення; за характером проблем, що вирішуються; за ступенем новизни продукту розумової діяльності; за розгорнутістю в часі; за характером впливу на емоційну сферу особистості. Дайте відповідь на запитання, як пов'язані між собою мислення та інтелект. Підкоряючись загальним закономірностям, мислення конкретної людини характеризується і значними індивідуальними особливостями, які виявляються в глибині думок, їх самостійності, критичності, послідовності, гнучкості, широті та швидкості. Охарактеризуйте ці індивідуальні особливості мислення.

Розвиток людини як особистості, ускладнення поведінки і поступове збагачення її діяльності відбувається за рахунок нагромадження індивідуального досвіду. Його формування було б неможливим, якби відчуття, сприймання, думки, переживання, які виникають у корі головного мозку, безслідно зникали. Вони закріплюються, зберігаються і відтворюються відповідно до потреб людини в пам'яті. Матеріальною основою процесів пам'яті є здатність кори головного мозку утворювати тимчасові нервові зв'язки, зберігати, закріплювати і відновлювати сліди минулих вражень. Запам'ятовування і зберігання ґрунтуються на утворенні й закріпленні тимчасових нервових зв'язків, а забування – на їх гальмуванні. Визначити основні процеси пам'яті. Спробуйте проаналізувати види пам'яті:

- залежно від змісту матеріалу, який людина запам'ятовує, виділяють образну, рухову, емоційну і словесно-логічну пам'ять;
- залежно від часу збереження матеріалу, виділяють сенсорну, короткочасну і довготривалу пам'ять;
- залежно від мети діяльності людини, виділяють мимовільну і довільну пам'ять;
- залежно від рівня усвідомлення матеріалу, який запам'ятовується, виділяють смислову і механічну пам'ять.

Готуючись до четвертого питання зверніть увагу на те, що емоції відображають не предмети і явища, а їх об'єктивні відношення до потреб людини як організму. Вони викликають у свідомості не образи предметів чи явищ, а переживання, тому не є формою пізнання. За походженням емоції зв'язані з інстинктами. Серед багатьох емоційних проявів виділяють чотири вихідні емоції: радість (задоволення), страх, гнів та здивування. Визначити ще деякі емоції. Емоції грають важливу роль в житті людини і виконують ряд функцій: мотиваційну, сигнальну, прогностичну, спонукальну, мобілізуючу, комунікативну, пізнавальну, маніпулятивну, деструктивну тощо. Спробуйте проаналізувати функції емоцій. Багатство емоційної сфери особистості виражається у різних формах: афект, стрес, пристрасть, настрої, фрустрація. Охарактеризуйте основні форми переживання емоцій.

З емоціями тісно пов'язані почуття, які, на думку багатьох учених, є продуктом суспільного розвитку людини. Вони виникають лише за наявності

певного рівня інтелекту і відображають відношення предметів і явищ до вищих потреб і мотивів діяльності людини як особистості, здійснюють саморегуляцію не організму, а особистості людини, впливаючи на її взаємодію із суспільством. Спробуйте дати відповідь на запитання, чим відрізняються почуття від емоцій. Виникнувши як результат узагальнення емоційного досвіду, почуття визначають динаміку і зміст ситуативних емоцій, настроїв і афектів. Залежно від спрямованості почуття поділяють на моральні, інтелектуальні й естетичні. Охарактеризуйте ці види почуттів.

При вивченні останнього питання треба мати на увазі, що найскладнішим питанням у сучасній психології є зміст феномена волі. Воля – свідомо організована і саморегулювана людиною своєю діяльністю і поведінкою, спрямована на подолання труднощів при досягненні поставлених цілей. За допомогою спонукальної і гальмівної функцій воля дає людині змогу регулювати свої дії і вчинки. Спробуйте проаналізувати ці функції. Способи здійснення вольових актів у різних людей індивідуально-своєрідні. Набувши у поведінці людини визначеності і стійкості, вони перетворюються на характерні вольові якості особистості. Таких якостей існує багато. Вони характеризують вольову діяльність людини у позитивному і негативному курсах. Найважливішими позитивними якостями є цілеспрямованість, принциповість, самостійність, витримка, рішучість, наполегливість. Охарактеризуйте основні вольові якості людини.

Тема 3. Психологія професійної діяльності

План

1. Психологічне значення діяльності для людини.
2. Психологічні механізми адаптації у професійній діяльності.
3. Психологічні основи формування іміджу ділової людини.

Основні поняття теми: діяльність, професія, імідж,

Тема для дискусії

Які на вашу думку важливі якості інженера. Подискутуйте з даного приводу.

Запитання для самоконтролю

1. Чому сучасному інженеру необхідні знання психології?
2. Які психологічні фактори сприятимуть досягненню успіху ділової людини?
3. Проаналізуйте, які оригінальні фактори допомагають Вам впливати на людей, а які заважають?

Рекомендована література до теми

1. Бачинин В.А. Психология. Энциклопедический словарь. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2005. – 272 с.
2. Змановская Е.В. Руководство по управлению личным имиджем. – СПб.: Речь, 2005. – 144 с.
3. Робертсон А., Эбби Г. Управление талантами: Как извлечь выгоду из таланта ваших подчиненных / Перевод с англ. – Днепропетровск: Баланс – Клуб, 2004. – 200 с.
4. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 264 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Ця тема стосується Вашої професійної спеціалізації. Під час підготовки до цього заняття спробуйте визначити основні психічні якості, які необхідні інженеру для професійної діяльності. Як Ви вважаєте, а у Вас є всі ці психічні якості.

Тема 4. Психологія індивідуальних відмінностей особистості

План

1. Темперамент та його види.
2. Здібності та їхній розвиток.
3. Характер особистості.

Основні поняття теми: темперамент, сангвінік, холерик, меланхолік, флегматик, характер, здібності, задатки, обдарованість, талант, геніальність.

Теми для дискусій

1. Які риси характеру ви цінуєте перш за все? Обґрунтуйте свою точку зору.
2. Що мав на увазі Дж.Вуден, коли стверджував: «Цікавтеся більше своїм характером, ніж своєю репутацією, тому що ваш характер є те, хто ви є насправді, тоді як репутація головним чином є те, що думають про нас інші?»
3. Геніальні люди часто бувають самотніми. «Дивно бути всесвітньо відомим і таким самотнім» (А.Ейнштейн). Чим пояснити таким парадокс?
4. Як ви розумієте прислів'я: «Талант робить те, що може, а геній – те, що повинен»?

Запитання для самоконтролю

1. У чому можуть проявлятися властивості темпераменту?
2. Як може позначитися темперамент на формуванні рис особистості?
3. Чи впливають вроджені задатки на майбутні здібності людини?
4. Чому яскраво виражені здібності у дитини нерідко зникають із віком?
5. Як пов'язані між собою характер і темперамент?

6. Якими є умови формування характеру?
7. Чому за зовнішніми рисами обличчя людини не можна визначити її характер?

Рекомендована література до теми

1. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. / М.Й.Варій, В.Л.Ортинський. 2-е вид. – К.: Центр учбов. літератури, 2009. – 376 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rushares.org/f/702843>
2. Дубравська Д.М. Основи психології. Навч. посіб. – Львів: Світ, 2001. – 280 с. – С. 226-253.
3. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с. – С. 316-365.
4. Ложкін Г.В. Психологія: терміни, поняття, визначення: Словник-довідник – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 188 с.
5. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця: «Нова Книга», 2004. – 704 с. – С. 364-400.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Вид 3-е, перероб. та допов. – К.: Центр учбов. літератури, 2008. – 272 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dfiles.ru/files/tog5osd7k>
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 490 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://knigi.tr200.net/v.php?id=3223928>
8. Основи психології: Навч. посіб. Для студентів вищих навчальних закладів / А.І.Веракіс, Ю.І.Завалевський, К.М.Левківський. – Х.-К.: Тов. «Р.И.Ф.», 2005. – 416 с. – С. 52- 66.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник – К.: Кондор, 2009. – 576 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/psihologiya/zagalna_psihologiya_-_pavelkiv_rv
10. Психологический словарь [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.syntone.ru/library/psychology_dict.php
11. Психологія: Навч. посіб. / О.В.Винославська, О.А.Бреусенко-Кузнецов, В.Л.Злишков та ін.; За наук. ред. О.В.Винославської. – К.: ІНК ОС, 2005. – 352 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/zmist.htm
12. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya_-_trofimov_yul
13. Психологія здоров'я людини / Ложкін Г.В., Коцан І.Я., Мушкевич М.І., ред. І.Я.Коцана. – Луцьк: Волин. нац. ун-т, 2011. – 352 с.
14. Роменець В.А. Манюха І.П. Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
15. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер 2008. – 508 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/rubin/

16. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Центр учбов. літератури, 2012. – 296 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Zagalna_Psyhologiya_Sergienkova2011.pdf
17. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с. – С. 194-228.
18. Столяренко Л.Д. Психологія: Учебник. – СПб.: Лидер, 2004. – 592 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dedovkgu.narod.ru/bib/stoljarenko1.htm#_top
19. Трофімов Ю.Л. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya_-_trofimov_yul
20. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 264 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/11510225/psihologiya/inzhenerna_psihologiya_-_trofimov_yul

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

При вивченні першого питання треба мати на увазі, що індивідуальні відмінності людини зумовлені їх темпераментом. Темперамент – це сукупність індивідуально-психологічних якостей, яка характеризує динамічний та емоційний аспекти поведінки людини і виявляється в її діяльності і спілкуванні. Темперамент забарвлює всі психічні прояви індивіда, впливаючи на темп рухів і мови, перебігу емоції та мислення. Він обумовлює характер перебігу психічної діяльності, а саме: швидкість виникнення і стійкість психічних процесів, їх психічний темп і ритм, інтенсивність психічних процесів і спрямованість психічної діяльності на певні об'єкти. Однак, зверніть увагу на те, що від темпераменту не залежать ні інтереси, ні соціальні установки, ні моральна вихованість особистості.

Проаналізуйте історію розвитку вчення про темперамент (погляди Гіппократа, Аристотеля, І.Канта, В.Вундта, І.Павлова, В.Мерліна). В.Мерлін характеризував темперамент за такими властивостями: сензитивність, реактивність, активність, темп реакцій, пластичність, екстраверсія, інтроверсія й емоційність. Охарактеризуйте ці властивості. Спробуйте порівняти типи темпераменту (сангвінік, флегматик, холерик і меланхолік).

Здібності належать до найсуттєвіших рис людини. Ними є стійкі особливості чи властивості, що визначають більшу успішність діяльності однієї людини порівняно з іншою. Вони виявляються в різних видах діяльності і сприяють її успішному виконанню. Здібною до певної діяльності вважають ту людину, яка швидше і легше освоює її, ніж інші, успішно справляється з її вимогами, виявляє в ній ініціативу і творчий підхід. Здібності поділяють на загальні і спеціальні. Спробуйте охарактеризувати їх. Як Ви вважаєте, яке значення мають задатки людини у розвитку здібностей. Проаналізуйте рівні здібностей: обдарованість, талант і геніальність.

Готуючись до останнього питання, зверніть увагу на те, що індивідуальна своєрідність особистості проявляється не тільки в

особливостях перебігу психічних процесів і рисах темпераменту, а й у її ставленні до інших людей, праці та ін., тобто в особливостях її характеру. За всієї своєї важливості особливості темпераменту не розкривають того, чим керується людина у своїх діях і вчинках, як ставиться до своїх обов'язків, інших людей і до себе. Але ці риси характеризують її як особистість. Їх охоплює поняття «характер». Спробуйте охарактеризувати структурні компоненти характеру: цілісність, визначеність і сила. Проаналізуйте основні типи характеру.

Рекомендована література

1. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: Навч. пос. / М.Й.Варій, В.Л.Ортинський. 2-е вид. – К.: Центр учбов. літератури, 2009. – 376 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rushares.org/f/702843>
2. Дуткевич Р.С. Конфліктологія з основами психології управління: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
3. Дубравська Д.М. Основи психології. Навч. посіб. – Львів: Світ, 2001. – 280 с.
4. Загальна психологія: Підручник / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с.
5. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Ложкін Г.В. Психологія: терміни, поняття, визначення: Словник-довідник – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 188 с.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія. – Вінниця: «Нова Книга», 2004. – 704 с.
8. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб. Вид 3-е, перероб. та допов. – К.: Центр учбов. літератури, 2008. – 272 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dfiles.ru/files/tog5osd7k>
9. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2004. – 490 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://knigi.tr200.net/v.php?id=3223928>
10. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. – К.: Академвидав, 2005. – 468 с.
11. Основи психології: Навч. посіб. Для студентів вищих навчальних закладів / А.І.Веракіс, Ю.І.Завалевський, К.М.Левківський. – Х.-К.: Тов. «Р.И.Ф.», 2005. – 416 с.
12. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник – К.: Кондор, 2009. – 576 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/psihologiya/zagalna_psihologiya_-_pavelkiv_rv
13. Психологический словарь [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.syntone.ru/library/psychology_dict.php
14. Психологія: Навч. посіб. / О.В.Винославська, О.А.Бреусенко-Кузнецов, В.Л.Злишков та ін.; За наук. ред. О.В.Винославської. – К.: ІНКІОС, 2005. – 352 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/vinoslavska_psihologiya/zmist.htm
15. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya_-_trofimov_yul
16. Психологія здоров'я людини / Ложкін Г.В., Коцан І.Я., Мушкевич М.І., ред. І.Я.Коцана. – Луцьк: Волин. нац. ун-т, 2011. – 352 с.
17. Роменець В.А. Манюха І.П. Історія психології ХХ століття: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.

18. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер 2008. – 508 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/rubin/
19. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.: Центр учбов. літератури, 2012. – 296 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: ftp://lib.sumdu.edu.ua/ebooks/Knigi_CYL/Zagalna_Psyhologiya_Sergienkova2011.pdf
20. Серьожнікова Р.К. Основи психології і педагогіки. – К.: Либідь, 2003. – 315 с.
21. Симєнова А.В., Гурін Р.С., Осипова Т.Ю. Основи психології і педагогіки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 319 с.
22. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
23. Столярєнко Л.Д. Психологія: Учебник. – СПб.: Лидер, 2004. – 592 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dedovkgu.narod.ru/bib/stoljarenko1.htm#_top
24. Трофімов Ю.Л. Психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2008. – 558 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1584072037180/psihologiya/psihologiya - trofimov_yul
25. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник. – К.: Либідь, 2002. – 264 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/11510225/psihologiya/inzhenerna_psihologiya - trofimov_yul

Додаток А – Вимоги до написання контрольної роботи

Контрольна робота – це творче завдання, завдяки якому перевіряється рівень самостійного мислення студента, його вміння обробляти та аналізувати матеріал, робити узагальнюючі висновки, практично застосовувати знання, здобуті в процесі навчання.

Структура контрольної роботи:

- титульний аркуш;
- план;
- вступ;
- основна частина (текст контрольної роботи);
- висновок;
- список літератури.

Основні вимоги до оформлення контрольної роботи:

- Контрольна робота має бути виконана на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4 (210 / 297 см.), обсягом 15-20 сторінок.
- Контрольна робота роздруковується на принтері або пишеться охайним почерком обсягом, адекватним друкованому.
- Якщо текст надруковано на принтері, відстань між рядками – полуторний інтервал, шрифт Times New Roman розміру 14.
- Параметри сторінок: зверху та знизу – 2 см, зліва – 2 см, справа – 1 см.
- Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.
- Контрольна робота виконується українською мовою.

Захист контрольної роботи

Після написання та належного оформлення контрольної роботи студент здає її викладачу, але не пізніше ніж за тиждень до початку заліково-екзаменаційної сесії. На захисті студент у стислій доповіді (3-5 хвилин) викладає основний зміст роботи та робить власні висновки. Якщо студент не підготує (захистить) контрольну роботу до заліку він не допускається до складання заліку.

Додаток Б – Теми контрольних робіт

1. Історія розвитку психології.
2. Методи психологічного дослідження.

3. Причини виникнення і розвиток інженерної психології.
4. Основні напрямки психології у ХХ ст.
5. Психологія в Україні ХІ – ХХІ ст.
6. Психоаналіз З.Фрейда.
7. Онтогенез психічного розвитку особистості.
8. Можливості людського мозку.
9. Психологічні основи діяльності людини.
10. Різниця у психіці чоловіка та жінки.
11. Свідомість, підсвідомість, надсвідоме.
12. Ілюзії сприймання.
13. Властивості уваги.
14. Феноменальна пам'ять.
15. Психологічні теорії пам'яті.
16. Індивідуальні особливості мислення.
17. Оцінка людського інтелекту.
18. Уява та її значення для людини.
19. Роль емоцій і почуттів у житті людини.
20. Форми переживання емоцій.
21. Психологічна природа стресу та засоби його подолання.
22. Вольові якості особистості.
23. Характеристика афекту.
24. Сон і сновидіння.
25. Віщі сні.
26. Характеристика основних видів психічних станів.
27. Гіпноз: таємниця та реальність.
28. Саморегуляція психічного стану.
29. Історія розвитку вчення про темперамент.
30. Темперамент і стиль діяльності.
31. Психологічна типологія характеру.
32. Задатки і рівні обдарованості.
33. Здібності людини і вибір професії.
34. Хто такі генії?
35. Самосвідомість та Я-концепція особистості.
36. Теорії особистості.
37. Основні стадії формування особистості за Е.Еріксоном
38. Спілкування і проблема самотності.
39. Психологія взаєморозуміння людей.
40. Стереотипи і бар'єри спілкування.
41. Психологічні прийоми ефективного спілкування.
42. Ділове спілкування.
43. Психологія конфлікту.
44. Психологія спілкування в умовах конфлікту.
45. Психологічні проблеми молодії сім'ї.
46. Натовп та його характеристика. Паніка.
47. Психологія умілого керівництва.

48. Психологія взаємовідносин керівника та підлеглого.
49. Лідер і керівник: спільне та відмінне.
50. Теорії лідерства.

Додаток В – Питання до заліку з дисципліни «Психологія»

1. Історія розвитку психології як науки.

2. Місце психології в системі наук.
3. Структура сучасної психології.
4. Принципи і методи психологічної науки.
5. Основні напрямки психології у ХХ ст.
6. Структура психіки. Основні явища психіки.
7. Свідомість особистості.
8. Загальна характеристика відчуття. Види відчуттів.
9. Загальні властивості та закономірності відчуттів.
10. Загальна характеристика сприймання. Властивості процесу сприймання.
11. Загальна характеристика уваги. Види уваги.
12. Загальна характеристика уяви. Види та процеси уяви.
13. Мислення як психічний процес.
14. Операції та основні види мислення.
15. Загальна характеристика пам'яті.
16. Основні види та процеси пам'яті.
17. Загальна характеристика емоцій. Функції емоцій.
18. Властивості та форми переживання емоцій.
19. Динаміка стресу.
20. Основні емоційні стани.
21. Загальна характеристика почуттів.
22. Поняття волі та вольові якості особистості.
23. Характеристика основних видів психічних станів.
24. Сон і сновидіння.
25. Пограничні психічні стани.
26. Саморегуляція психічного стану.
27. Історія розвитку вчення про темперамент.
28. Психологічна характеристика поведінки сангвініка і меланхоліка.
29. Психологічна характеристика поведінки флегматика і холерика.
30. Взаємозв'язок темпераменту і характеру. Структура характеру.
31. Психологічна типологія характеру.
32. Задатки і здібності. Структура здібностей.
33. Рівні здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
34. Теорії особистості.
35. Періоди психічного розвитку особистості (онтогенез).
36. Спрямованість особистості.
37. Самосвідомість та Я-концепція особистості.
38. Механізми психологічного захисту.
39. Загальна характеристика спілкування. Функції спілкування.
40. Види спілкування.
41. Спілкування як взаємодія: вербальне і невербальне спілкування.
42. Спілкування як міжособистісна взаємодія та розуміння.
43. Психологія конфлікту.
44. Ділове спілкування.
45. Соціальні групи: визначення, ознаки групи, види груп.
46. Натовп та його характеристика. Паніка.

- 47. Міжособистісні відносини в групах.
- 48. Лідер і керівник: спільне та відмінне.
- 49. Теорії лідерства.
- 50. Сім'я як соціальна група: функції, структура, динаміка.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Тематика лекційних занять.....	4

2. Плани практичних занять.....	6
Тема 1. Психологія як наука. Психіка і свідомість.....	6
Тема 2. Психологія пізнавальних та емоційно-вольових процесів.....	9
Тема 3. Психологія професійної діяльності.....	14
Тема 4. Психологія індивідуальних відмінностей особистості.....	15
Рекомендована література.....	19
Додаток А Вимоги до написання контрольної роботи.....	21
Додаток Б Теми контрольних робіт.....	22
Додаток В – Питання до заліку з дисципліни «Психологія».....	24